

SATURNUS

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SATURNUS, LJUBLJANA

LETO XXX — ŠTEVILKA 4 — DECEMBER 1989

1167466

SREČNO 1990

Delavcem Saturnusa, upokojencem in poslovnim partnerjem želimo veliko sreče in uspehov v novem letu.

Ko je s TV zaslonov zasijal širok nasmeh Anteja Markovića, ki je pokazal osnutke bankovcev novega konvertibilnega dinarja, so se v ospredje pozornosti namesto medrepubliških političnih sporov končno spet prebila gospodarska vprašanja. Res je takoj zaropotala slovenska opozicija, češ da je s predlaganimi povečanimi pristojnostmi federacije ogrožena slovenska suverenost in zlasti z davčnimi bremenami tudi njena gospodarska prihodnost; res so Srbi, ki jih bo med drugim prizadela zamrzitev cen energetskih virov, hitro obsodili ukrepe kot »protisrbske«. Štrajk v opozirilo ZIS-u pa so itak pripravili že pred njihovo predstavitevjo. Markovičev program, soočen s tako različnimi interesi v državi, je pač moral vsakemu nekaj vzeti in nekaj dati. Vendar pa vse kaže, da tokrat nacionalni egocentrizem ne zmaguje. Celo gospodarsko najšibkejše republike so, z nekaj pridržki, brez odlašanja podprle program, čeprav jih bo brez dvoma zadel najbolj boleče. To kaže, da je kriza in dolgotrajni občutek brezizhodnosti le pripeljal tako daleč, da smo se pripravljene odreči blažilnim »zdravilom«, ki v resnici le podaljšujejo bolezen. Isto velja tudi za ljudi kot posameznike, ki napovedani prelom pričakujemo kar z optimizmom, čeprav simpatična zamenljivost dinarjev za devize ne spremeni dejstva, da bo življenjski standard v naslednjem obdobju občutno padel.

Ceprav zdaj, ko to pišem, še ni sprejet, skoraj ni dvoma, da smo dobili prvi protinflacijski program, ki ni zgolj brezglavo mašenje lukenj. Z njim bo jugoslovansko gospodarstvo prvič neizprosno vrženo v mednarodno konkurenco, in vse je odvisno od tega, ali je (še) sposobno preživeti. Torej: stisnimo še pesti, kajti že tako ali tako bomo morali stisniti - zobe.

Vita Cajnko

Pred novo konkurenco ni zaščite

»Fiksna ideja«, da se z novim letom začne vse na novo, nima v običajnih okoliščinah nič skupnega z resničnostjo. Časi pa zdaj niso običajni in pred nami je očitno res prelomno leto. Tale intervju z glavnim direktorjem je bil sicer narejen še pred razgrnitvijo protiinflacijskega programa, kar pa pravzaprav ne bi smelo ničesar spremeniti: nuja za spremembe je namreč nastopila že precej prej.

Kako razlagate za Saturnus ne- navaden letošnji izid: Embalaža je (kljub še zmanjšanemu povpraševanju) nenadoma najuspešnejši tozd, Avtooprema ima najslabše poslovne rezultate? Je podobno sliko mogoče pričakovati tudi v naslednjem letu?

Povpraševanje po naših izdelkih se zmanjšuje. Prednost, ki sta jih imeli Embalaža in Avtooprema v preteklosti, hitro izginja. Zakonodaja, spremembe na trgu in politične razmere so povzročile sedanji poslovni rezultat. Embalaža je izboljšala svoje poslovanje predvsem z agresivno tekočo politiko, ki ji je omogočila uspešnost na kratek rok. Oba programa pa bolehata za zastarelostjo in padanjem fizičnega obsega proizvodnje. Razviti moramo nove izdelke, najti nova tržišča in zmanjšati stroške. Lahko rečem, da imata Embalaža in Avtooprema dokaj izenačene razvojne možnosti.

So na slabši poslovni rezultat Avtoopreme vplivale tudi obveznosti, ki jih ima zaradi nove investicije?

Ne bistveno. Investicija je bila v letu 1989 le delno aktivirana, vodi

mo jo kot investicijo v teku, kar pomeni, da nismo obračunali amortizacije, ki predstavlja strošek poslovanja. Pri obrestih za najete kredite pa so šle tečajne razlike v našo korist.

Kakšni pa ocenjujete, da bodo poslovni rezultati Saturnusa konec leta?

Na poslovni rezultat v letu 1989 bo bistveno vplival novi obračunski sistem. Kljub padcu fizičnega obsega proizvodnje menim, da bo rezultat pozitiven. Je pa letošnje poslabšanje zadnje opozorilo za uvedbo podjetniške miselnosti in okrepitev gospodarske moči Saturnusa.

Nekajkrat ste že izjavili, da za ukrepe ni bilo niti potrebe, dokler so bili poslovni rezultati ugodni. Zdaj niso več: koliko časa menite, da bi potrebovala Avtooprema, da svoj proizvodni program prilagodi potrebam jugoslovanskega tržišča.

Še pred dvema letoma so bile razmere na trgu za Saturnus ugodne. Ni bilo večjih problemov pri prodaji naših izdelkov. Leta 1987 je dosegla Avtooprema dober poslovni

rezultat. Embalaža in Avtooprema sta imeli boljše rezultate kot sorodna podjetja. S tega zornega kota ni bilo zunanega pritiska na spremembe in zato je bila zmanjšana tudi naša notranja potreba in motiviranost za uvajanje nečesa novega.

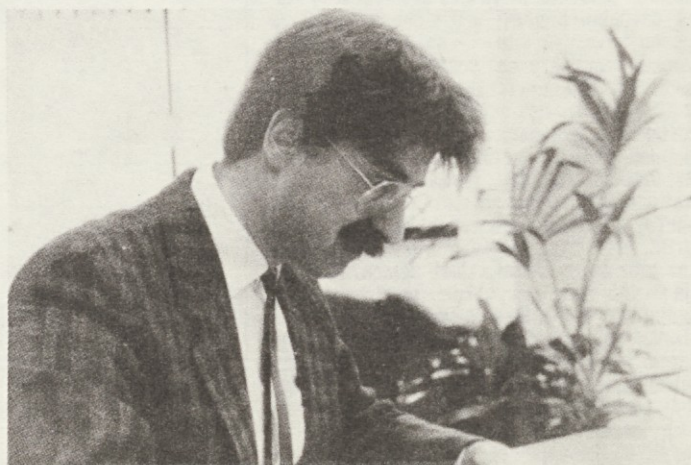
Seveda moramo gledati naprej in imeti dolgoročno vizijo razvoja. Zato smo tudi sprožili investicijo v Avtoopremo, ki mora dati rezultate v prihodnjih letih. Prepričan sem, da smo sposobni posodobiti tudi Embalažo in Orodjarno ter ujeti korak z razvitimi.

Avtooprema se mora prilagoditi predvsem potrebam in standardom

evropskega trga. Veliko tega je že storjenega, potrebno pa je to, kar je že v mislih, uresničiti v praksi. Tak preobrat pa gotovo traja nekaj let.

O Embalaži smo se navadili misliti kot o problematičnem tozdu - tako zaradi tehnološke zastarelosti kot zaradi razmeroma neugodnih tržnih pogojev. Kako ocenjujete perspektivnost tega programa v Saturnusu? Kaj pravi o tem pri VEKŠ-u naročena študija?

Veliko razmišljanj o Embalaži je poenostavljenih. Brez večjih vlaganj preživlja Embalaža že vrsto let okrog

Menim, da je Markovičev program zelo konsistenten in logično ekonomsko utemeljen in da upošteva tudi razmerje sil v Jugoslaviji. Prvič imamo tako celovito zastavljen protiinflacijski program in imam zaupanje v Markovičevo vlado, da ga bo tudi izpeljala. Vendar pa bodo imeli ukrepi tudi težke ekonomske posledice za našo tovarno. Pričakujem, da se bo domače povpraševanje zaradi njih še zmanjšalo. Zato se bo treba res temeljito potruditi, da zmanjšamo stroške, drugače bo močno ogrožena naša socialna varnost. Osebni dohodki bodo realno padli, tako kot tudi drugod, in s tem se moramo sprijazniti.

GOSPODARSKI ODBOR DO

Ponuditi moramo nove izdelke

Kako bo vplival na Saturnus poziv srbske SZDL k gospodarskemu bojkotu Slovenije - to je bilo na začetku meseca, ko je zasedal gospodarski odbor DO, najbolj aktualno vprašanje. Odgovor nanj pa na seji še niso dobili.

Glavni direktor je povedal, da bo Saturnus do partnerjev iz Srbije pač ohranil enak odnos kot doslej, če seveda oni ne bodo prekinili sodelovanja. Glede na vest, da je pobudo SZDL sprejela tudi srbska gospodarska zbornica, pa lahko pričakujemo manjše povpraševanje s tega tržišča. Zaskrbljujoče je tudi vprašanje, kaj se bo zgodilo z dolgovi, ki jih imajo te DO do nas. Vodja gospodarskega sektorja Anton Klepec je naštel več kot 15 kupcev iz Srbije in Črne gore, od katerih ima vsak najmanj 2 milijardi dolga do Saturnusa.

Perspektive so videti še toliko manj rožnate v luči prodajnih rezul-

tatov, ki so se letos tako ali tako že precej poslabšali. Zaostajanje fizičnega obsega proizvodnje za lanskim je iz meseca v mesec večje. Poslovni rezultat bo temu primeren; v Avtoopremi ga bo še dodatno poslabšalo zaostajanje rasti deviznih tečajev za inflacijo - nemška marka se je na primer v 10 mesecih podražila za 37,5 % manj od splošne rasti cen.

Direktor Embalaže Zvone Žepič je opozoril pristojne, da lahko tudi Embalaža kaj hitro zaide v rdeče številke. Vrednost terjatev do kupcev se naglo povečuje, kar poslabšuje likvidnost tozda. Zadolževanje, tudi interno, pa je vse dražje; v

enem mesecu se je vsota obresti, ki jih je plačal tozd, povečala kar za 11 milijard. Občutno pa so se povečali tudi stroški za tozd Orodjarno in vzdrževanje in za skupne službe.

Nastop direktorja Embalaže je naletel na ne prav navdušen odziv, zlasti iz vrst skupnih služb. Tudi direktor tozda Orodjarna in vzdrževanje Jakob Borštnar je dal vedeti, da je s stroški za njihovo delo, v sistemu odnosov, kakršne v Saturnusu imamo, pač treba računati. V zadnjem mesecu pa so se izrazito povečali zaradi novega načina obračunavanja storitev, ki doslej ni sledilo rasti inflacije.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI NA SEJI

Aleksander Pangerc je vprašal, zakaj toliko dela prepuščamo kooperantom, če ga še sami nimamo dovolj. Ivan Rup je vprašal konkretno za flet linijo: ali jo je v razmerah premajhnega povpraševanja po drugih izdelkih smotno prepuščati kooperantu? Direktor Embalaže je odgovoril, da ima sam tozd zelo

malo kooperacije, večina namreč poteka preko nabavne službe. Flet pa je hotel Saturnus prepuščati kooperantu, da bi si na ta način omogočil sovlaganje v posodobitev linije. V spremenjenih razmerah pa bo treba to odločitev še enkrat pretehtati.

Franc Jerman je menil, da negotovost glede bodoče organiziranosti Saturnusa slabo vpliva na delo, in vprašal, kdaj bo o tem kaj več znane. Glavni direktor je odgovoril, da ljudje nimajo razloga za zaskrbljenost, kajti v vsakem primeru bomo ostali Saturnus in nobena od poslovnih funkcij ne bo ukinjena. Odločitev o bodoči organiziranosti pa lahko pričakujemo do konca leta.

Janeza Podobnika pa je zanimalo, koliko novih izdelkov bo v prihodnjem letu Saturnus ponudil tržišču. Jožko Čuk je v odgovoru dejal, da je to za Saturnus vprašanje temeljnega pomena, zlasti v razmerah, ko se že soočamo s konkurenco uvoznih proizvodov in ko nam bodo verjetno kmalu začela konkurirati tudi domača privatna podjetja. V plan tozdov bo vključena tudi potreba po diverzificiranem razvoju.

650 ljudi ter del Orodjarne in skupnih služb. Vsako podjetje pa, če ga ne obnavljamo, se izteče. Škoda bi bilo, če Saturnužani ne bi spoznali potenciala, ki ga ima v sebi Embalaža in ki ga je potrebno in mogoče izkoristiti. Preselitev celotne Embalaže v Zalog predstavlja izziv in možnost nadaljnjega obstoja in razvoja Embalaže.

Tudi študija VEKŠ-a iz Maribora potrjuje, da ima Embalaža dobro finančno strukturo, ugotavlja dezinvestiranost in zahtevo po povečanju proizvodnje in izvoza.

Govori se, da v okolici Ljubljane nastaja nova tovarna embalaže. Kako je Saturnus pripravljen na novo konkurenco?

Prepričan sem, da se bodo v kratkem ustanovila podjetja, ki bodo posegla v naš proizvodni program. Pred tem ni zaščite. Konkurenca bo prišla tudi iz uvoza. Prav je tako. Prilagodili se bomo za konkurenčno nastopanje. Predvsem moramo zmanjšati stroške.

Embalaža bi menda potrebovala sredstev v vrednosti najmanj 13 milijonov nemških mark za najnujnejše investicije. Kakšna so razmišljanja o možnih virih denarja? Razmišljate morda tudi o delavskem posojilu kot v nekaterih drugih delovnih organizacijah?

Če je program ekonomsko utemeljen in perspektiven, denar ni problem. Običajno se investira s kreditom, ki pa ga je potrebno vrniti. Delavsko posojilo je ravno tako posojilo, kot so ostala posojila. Vpliva pa na izboljšanje motivacije za delo, ker se delavci na nek način počutijo kot »lastniki« podjetja in so za-

interesirani za izboljšanje poslovanja. Na ta način prihaja do samokontrole. Nova oblika organiziranosti bo predvidela tudi obliko vlaganja za naše delavce.

Kako ocenjujete, da lahko vpliva bojkot srbskega gospodarstva na poslovanje Avtoopreme in Embalaže?

Za Avtoopremo predstavlja Srbija okrog 36 % domačega tržišča. V Embalaži pa je vezan na Srbijo predvsem prehrambeni del. Pločevinka Ø 99, mala mandolina, pano in PT pokrovi so proizvodi, katerih več kot tretjino prodamo v Srbiji. Bojkot bo gotovo vplival na zmanjšanje obsega proizvodnje in poslabšanje poslovnega rezultata.

So v zvezi s tem predvideni kakšni ukrepi?

Nobeni povračilni ukrepi ali revanšizem niso primerne poteze. Politiko je treba ločiti od gospodarstva. Vsekakor pa je blokada realen pritisk, da začnemo pospešeno iskati nadomestna tržišča, predvsem pa se usmerjati v izvoz. Te akcije so že stekle.

Zakon o podjetjih, s katerim naj bi se DO uskladile do konca leta, ne predvideva več obstoja tozdog kot samostojnih pravnih subjektov z lastnimi računi. Kaj to pomeni za našo DO, ki se še ni odločila o bodoči organiziranosti - bo lahko do reorganizacije poslovala še po starem?

Vse OZD poslujejo po veljavni stari zakonodaji do trenutka vpisa v šodni register v novi obliki organiziranosti. OZD bi se morale v skladu z zakonom o podjetjih reorganizirati do 1. 1. 1990. Nikjer pa niso

predvidene sankcije za tiste, ki tega datuma ne bodo ujeli. Mislim, da bo praksa dopuščala podaljšan rok za nekaj mesecev, seveda pa ne v negled?

V kateri fazi so trenutno razmišljanja vodstva o bodoči organiziranosti Saturnusa?

V Saturnusu smo začeli z resnimi pripravami za reorganizacijo že v lanskem letu. Skupaj z VEKŠ Maribor smo pripravili kvalitativne posnetke stanja vseh funkcij, organizacijskih enot in procesa v Saturnusu. To gradivo je bila tudi osnova delovni skupini za pripravo osnutka nove organiziranosti poslovnega sistema Saturnusa, ki je izdelala dve varianti bodoče organiziranosti Saturnusa.

Obe doslej predstavljeni varianti organiziranosti kažeta različno težnjo k decentralizaciji poslovnih funkcij: celo v enovitem podjetju naj bi se velik del sedanjih funkcij skupnih služb porazdelil po proizvodnih enotah. Vaš komentar?

Varianta enovitega podjetja temelji na programski organiziranosti s povečanim vplivom posameznih programov (dosedanjih TOZD) na poslovne funkcije. Direktor programa bi bil v celoti odgovoren za organiziranje in vodenje programa, za to pa bi imel tudi ustrezne pristojnosti. Ta varianta izkorišča prednost podjetja z različnimi programi, pri upravljanju in vodenju pa sloni na projektnem in timskem principu.

Predlog sestavljenega podjetja pomeni v bistvu razdelitev Saturnusa na tri samostojna podjetja. Temelji na prepričanju, da bi najlažje

vsak sam zase uredil svoje probleme ter si zagotovil obstoj in razvoj.

Na odločitev bodo vplivali predvsem dejavniki, ki zadevajo možnost kadrovske zasedbe, problem delitve premoženja in težavnost reorganizacije.

Po nekaterih ocenah je v jugoslovanskih podjetjih, če bi upoštevali optimalno organizacijo dela, kar 20 % delavcev preveč. Kaj pa v Saturnusu - se zaposleni lahko bojimo za svoja delovna mesta?

V Jugoslaviji je 10 % nezaposlenih ljudi. Zelo veliko. Med zaposlenimi pa je gotovo 20 do 30 % delavcev preveč, če primerjamo našo produkcijo za razvitim svetom. To je dejstvo. Vendar je med temi delavci le manjšina slabih delavcev. Presežek delavcev je zaradi slabe organiziranosti dela in zaradi zastarele tehnologije. Bolj kot o odpuščanju delavcev razmišljam o povečanju obstoječe proizvodnje, iskanju novih trgov in novih proizvodov.

V čem mislite, da bi morala biti bistvena razlika med podjetjem Saturnus (kakršne koli vrste že bo) in sedanjo DO Saturnus?

To, kar se dogaja v Sovjetski zvezi, v vzhodnem bloku, na Japonskem, v Evropi in pri nas v Jugoslaviji, pomeni začetek zelo velikih sprememb. V kratkem bomo vrženi v surovo mednarodno tržno konkurenco. Tudi ustanavljanje manjših privatnih podjetij bo imelo močan vpliv na nas. Naš proizvod bo moral biti cenejši, kljub temu pa kakovosten in proizveden v podjetju z organizacijsko kulturo.

Pripravila Vita Cajnko

SRBIJA IN SATURNUS

Poslovni odnosi še potekajo normalno

Doslej (do 18. decembra) ni še nobeden od poslovnih partnerjev iz Srbije obvestil Saturnusa, da prekinja sodelovanje, in v komercialni pravijo, da poslovni stiki zaenkrat tečejo kot običajno. Z zmanjšanjem prodaje zaradi poziva srbske SZDL pa je kljub temu treba računati, že sodeč po izkušnjah; naročila iz Srbije so se, trdijo naši prodajniki, zmanjšala že po znanem zboru v Cankarjevem domu. Javna občila pa poročajo, da je do srede decembra od srbskih podjetij prejelo dopise o prekinitvi sodelovanja že okrog 150 delovnih organizacij v Sloveniji.

Od vsega jugoslovanskega blaga, ki ga kupi Slovenija, je blizu 9 % srbskega, Srbija pa kupi dobrih 8 % blaga, ki ga slovenske DO prodajo v Jugoslaviji (podatki iz Gospodarskega vestnika, 8. december). Struktura prodaje Saturnusa je precej manj ugodna. Avtooprema več kot polovico prihodka ustvari z izvozom, v Srbijo pa proda 37 % svoje proizvodnje za domači trg. Za Embalažo nisem dobila točnega podatka; na seji gospodarskega odbora pa je bila podana ocena, da prodamo v Srbijo približno polovico

embalaže za hrano, kar znese približno 25 % vrednosti celotne prodaje tozda.

Pri nabavi smo znatno manj vezani na srbsko tržišče. V zadnjih dveh letih smo se začeli zaradi nerednih dobav preusmerjati na uvoz bele pločevine in smo s tem močno zmanjšali nabave pri našem (še vedno) največjem dobavitelju iz Srbije, Zorki Šabec. Če bi Zorka (ki je, samo za primer, že v začetku meseca pohitela in ustavila dobave sintetičnih smol kočevskemu Melaminu, ki je bil vezan nanjo kot na

edinega dobavitelja) ali kak drug dobavitelj materiala iz Srbije prekinil sodelovanje z nami, bi materiale brez posebnih težav dobili drugje, pravijo v nabavi.

Skrbi povzročajo tudi veliki zneski že zapadlih terjatev v Srbiji. Samo Avtooprema so na dan 4. decembra srbska podjetja dolgovala več kot 21,5 milijard din, kar je več kot 40 % vseh terjatev tega tozda. Dinarski znesek sicer ne pove veliko, kajti vanj niso vštete zamudne obresti, iz številke pa seveda niti ni razvidno,

kdaj so terjatve nastale. Mimogrede povedano: do nedavnega, ko je še veljal zvezni zakon, ki je predpisoval poleg revalorizacijskih še 8 % realne obresti za zamujena plačila (v primerih, ko partnerji niso poslovali na podlagi pogodbe, takih primerov pa je bilo v Saturnusu žal precej), so bili prav dolžniki iz Srbije vir precejšnje izgube denarja. Srbska sodišča so namreč zakon tolmačila po svoje in priznavala le 8 %, revalorizacijskih obresti pa ne.

V. Cajnko

V Orodjarni uvajajo drugo izmeno

Nezadovoljivo poslovanje po devetih mesecih je tudi v tozdu Orodjarna in vzdrževanje narekovalo ukrepanje. Kot je povedal direktor tozda Jakob Borštner, so potrebne kvalitetne spremembe v vseh delih poslovnega in proizvodnega procesa. Novost je uvajanje druge izmene ter povečevanje delovne produktivnosti z združevanjem sorodnih proizvodnih funkcij; ostali ukrepi pa zvenijo že zelo znano ... Sicer pa si jih preberite.

POVEČATI OBSEG PROIZVODNJE

Če naj uspešneje posluje, potrebuje tozdu Orodjarna in vzdrževanje najprej več naročil, tako znotraj Saturnusa, kjer ustvari 80 % prihodka, kot od zunanjih kupcev. Večjo produktivnost pa bodo dosegli z uvajanjem druge izmene tam, kjer je obseg dela največji. V prvi fazi začnajo z dvozmenskimi delom delavci ob erozijskih strojih, nekaterih rezkalnih strojih in koordinatnih vrtilnih strojih ter ob stroju za koordinatno brušenje. Gre za sodobnejše stroje, katerih zmogljivosti je smotrno čimbolje izkoristiti.

POVEČATI KVALITETO IN PRODUKTIVNOST

To naj bi dosegli najprej z načrtnim vodenjem celotnega poslovnega procesa od naročila do prevzema. V samem tozdu bodo delo delili po projektih, s čimer se poveča odgovornost za izvedbo posameznega projekta. Dosljednega pa bodo morali tudi izvajati dogovor o koordinaciji dela med razvojem in konstrukcijo orodij v Avtoopremi in tehnologijo in proizvodnjo v Orodjarni in vzdrževanju.

Oblikovali bodo **zaokrožene proizvodne celice po področjih dela**; vsak delavec posameznega področja pa bo moral obvladati delo z več stroji. En delavec bo lahko tako obvladoval več strojev naenkrat, s čimer se bo povečala produktivnost. V prvi fazi (januarja) bodo združili vse erozijske stroje v erozijski center, vse tehnološko sodobne CNC rezkalne stroje v rezkalni center, z združitvijo skladišča orodij, ostrejnja orodij in prednastavljanja orodij v skupnem prostoru pa bo nastal orodni center.

V sklopu ukrepov za povečanje produktivnosti in izboljšanje kvalitete je omenjena tudi **uveljavitev organizacijske in tehnološke discipline**. Tu je govora o učinkovitem izkoriščanju celotnega delovnega časa od prihoda do odhoda (delovni čas pa bodo prilagajali tudi zahtevam naročnikov), o stimulativnem nagrajevanju, o kvaliteti medsebojnih odnosov. Povečala naj bi se tudi odgovornost vodij obratov, ki bodo v celoti odgovorni za mikroizvedbo, vodenje in kvaliteto proizvodnje v obratu.

V tozdu je treba **uveljaviti sistem zagotavljanja integralne kakovosti proizvodnega procesa**. V ta

namen nameravajo zaposliti novega delavca.

NALOGE SKUPNIH SLUŽB

Če bo sedanji program ukrepov tozda Orodjarna in vzdrževanje uresničen, bomo lahko najkasneje do konca januarja zabeležili kar nekaj dolgo pričakovanih delovnih zmag. Komercialni sektor bo izdelal akcijski program pospeševanja izdelkov in storitev tozda na zunanjem tržišču in poskrbel za prodajo stiskalnic, temperirnih naprav in nalivalk, ki jih imajo še na zalogi v strojogradnji.

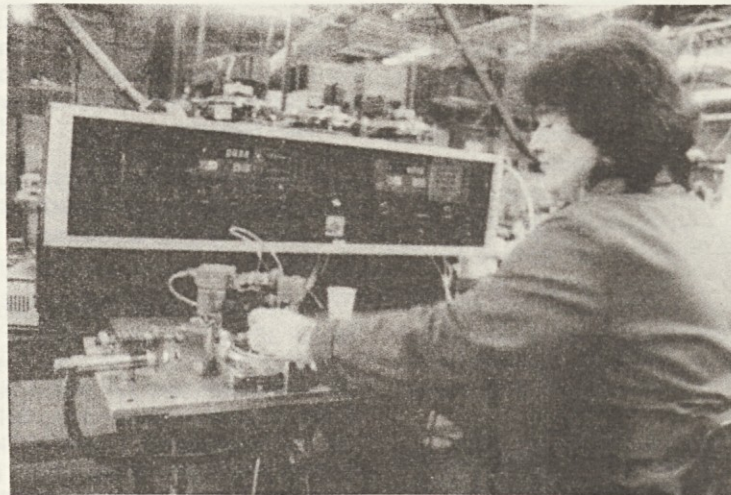
Gospodarski sektor in sektor za informatiko in organizacijo bo izdelal metodologijo poslovanja skladišča drobnega inventarja in skladišča surovcev in metodologijo predkalkulacije in pokalkulacije izdelkov, ki jih tozdu prodaja izven Saturnusa.

ANALIZA KAŽE:

Strojogradnja ni vir izgube

Analiza poslovne uspešnosti posebej za oddelek strojev je bila narejena v novembru, da bi ugotovili, v kolikšni meri ta proizvodni program prispeva k negativnemu rezultatu tozda Orodjarna in vzdrževanje. Izkazalo se je, da strojogradnja ne prinaša izgube, pa tudi dobička ne, temveč preprosto preživlja zaposlene v oddelku.

V nasprotju s celotnim tozdom 7 ustvari strojogradnja večino svojega prihodka s prodajo kupcem zunaj Saturnusa, večji del tudi zunaj Jugoslavije. V devetih mesecih letos je bil delež »zunanjega« prihodka 60 %, od tega skoraj tri četrtine od prodaje v tujini. Poglejmo še številke, čeprav nam pri tej inflaciji malo povedo: strojogradnja je v tem obdobju iztržila 12,3 milijarde din, polovico tega z izvozom. Tuja naročnika sta bila IGM iz Avstrije in Polimex-Cehop iz Poljske. Direktor tozda pravi, da je bila vrednost de-

Napravi za boljšo kakovost

Kot je za Zahod običajno, zahtevajo v Volkswagenu, da na kakovost dobavljenih izdelkov čim manj vplivajo subjektivni dejavniki. Čeprav gre proizvodnja žarometov za sedanji model Golfa že h koncu (novi model bo prišel na tržišče že v naslednjem letu) so to jesen postavili v oddelek montaže dve novi, popolnoma avtomatski kontrolni napravi: za testiranje motorčka za nastavitev žarometov (na sliki) in za preizkušanje tesnosti žarometov. Obe napravi je po lastni zamisli konstruiral Andrej Irt iz razvoja Avtoopreme.

vetmesečnega izvoza približno pol milijona mark.

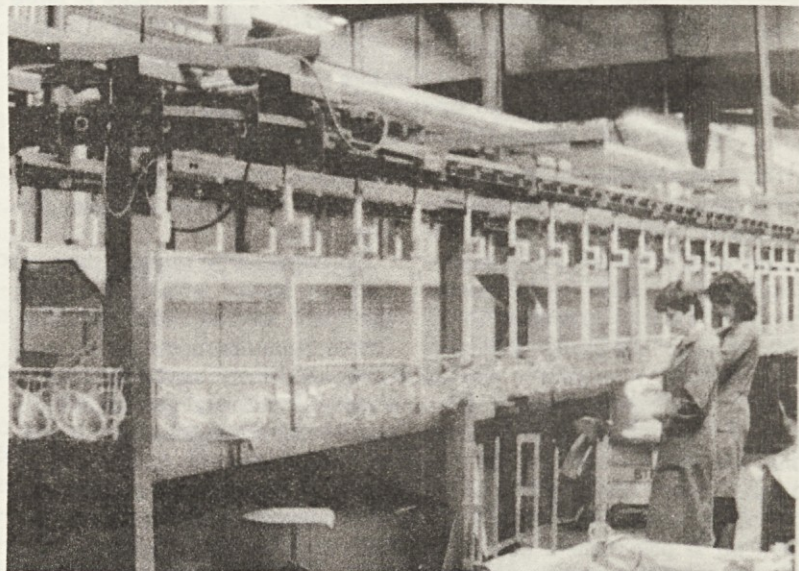
Strojogradnjo najbolj pesti pomanjkanje naročil, ki prihajajo poleg tega tudi zelo neenakomerno. Zelo malo je letos naročila prehrabena industrija, ki ji primanjkuje investicijskih sredstev. Večje notranje naročilo je bila linija za pranje stekel za tozdu Avtooprema. Na zalogo delajo v oddelku strojev zelo malo, letos so za neznanega kupca naredili le nekaj temperirnih naprav. Za zunanje kupce so oblikovali vse cene v nemških markah in jih preračunali v dinarje na dan prodaje.

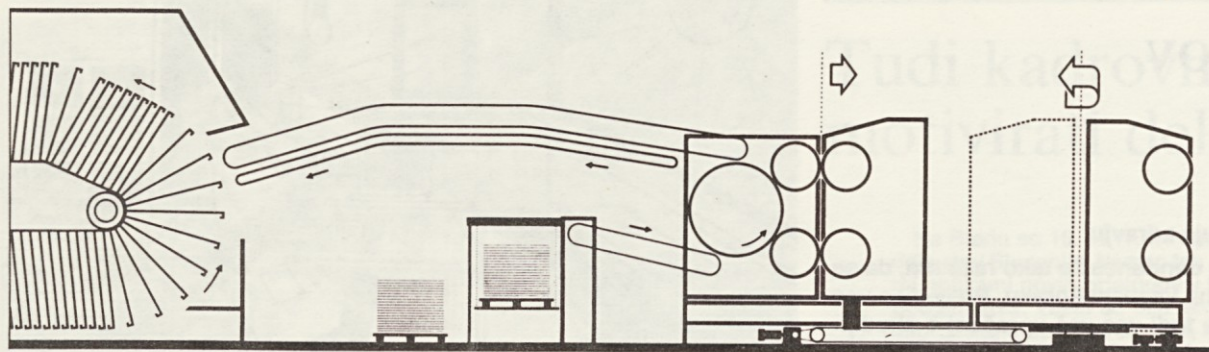
Vendar pa je rast cen kljub temu zaostajala za rastjo inflacije, kajti tečaj DEM je bil v prvih devetih mesecih podcenjen za 31,5 %.

Skoraj 64 % vseh prihodkov od prodaje gre za izplačilo osebnih dohodkov, za rastjo mase za OD pa raste tudi delež davkov in prispevkov, ki je v devetmesečnem obdobju že presegel 11 % celotnih prihodkov. Akumulacije strojogradnja ni ustvarila, obračunana pa je bila tudi za nemarljivo majhna amortizacija. 95 % strojne opreme pa je že odpisane.

(povzeto po analizi poslovanja)

Linija za pranje stekel je bila največje delo, ki so ga v strojogradnji letos opravili za Avtoopremo.

TISKARSKA TEHNOLOGIJA

Cenejša, hitrejša in čistejša proizvodnja

Manjša poraba materiala, večja produktivnost in skrb za čisto okolje - to so tri zahteve, ki jih mora izpolnjevati sodobna industrija nasploh, tako tudi industrija kovinske embalaže. Na prvem mednarodnem simpoziju o zaščiti kovinske embalaže v Münstru v ZRN, ki ga je organizirala firma BASF, so bili predstavljeni predvsem tehnološki dosežki na področju lakiranja in tiska na pločevino.

Varčevanje z materialom pa se začne že pri proizvodnji pločevine. Proizvajalci pločevine ponujajo v zadnjem času za običajne trodelne pločevinke že 0,125 mm debelo belo pločevino namesto dosedanje 0,160-milimetrske, za vlečene (dvo-delne) pločevinke pa 0,100 namesto 0,150-milimetrske. Manjšajo se tudi nanosi kositra; proizvajalcu Rasselsternu je uspelo izdelati belo pločevino z 0,5 grama kositra na m² pločevine. Tovarne težijo tudi k proizvodnji pločevine v kolutih, da bi bil odpadke čim manjši, kapacitete na lakirnih in predelovalnih linijah pa bi se povečale.

Vodilni proizvajalec lakov BASF je predstavil novo generacijo lakov: lake z visoko vsebnostjo suhe snovi, lake na vodni osnovi, lake za elektrolakiranje (potapljanje), lake z radiacijskim sušenjem in prašnate lake. Ti laki zadovoljujejo vedno strožje ekološke normative. Perspektivo imajo zlasti laki na vodni osnovi, prašnati laki in laki z visoko vsebnostjo suhe snovi, ki zagotavljajo manjšo emisijo škodljivih snovi v ozračje. Ostali laki pa zaradi svojih specifičnih lastnosti (lakiranje s potapljanjem, radiacijsko sušenje), zahtevajo posebno opremo.

V prizadevanjih za manjšo porabo materiala in večjo produktivnost so nato na vrsti proizvajalci strojev in linij za lakiranje. Ti ponujajo med drugim visokoproduktivno tehnologijo istočasnega obojestranskega lakiranja pločevine v kolutih. Firma Mailänder ponuja novo konstrukcijsko rešitev štiribarvnega tiskarskega stroja, ki je šestkrat hitrejši od standardnih. Rešitev je v menjavanju dveh sklopov agregatov, tako da je en sklop v rezervi in omogoča že med obratovanjem linije vsa pripravljala dela. Za serijsko proizvod-

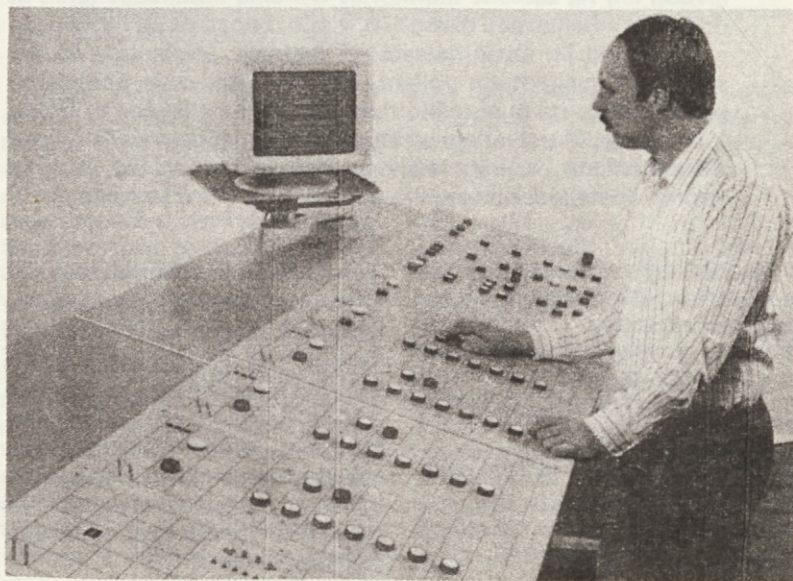
njo imajo pripravljeno alternativo z dvobarvnim sistemom.

Predstavljeni so bili tudi novi stroji za tiskanje na pločevino z daljinskim krmiljenjem barvnih nanosov za posamezne tiskovne agregate. Ta sistem poleg izredne natančnosti doziranja barve omogoča tudi magnetni zapis optimalnih rezultatov, kar omogoča njihovo natančno ponovitev pri ponatisih.

Proizvajalec kovinske embalaže Krupp je predstavil tridelno pločevinko, ki je videti kot dvodelna (vlečena). Dno je drugače oblikovano in je zato zanj porabljenega 22 % manj materiala kot za pokrov, v celotni pločevinki pa je 5 % manj materiala. Predstavljena je bila tudi tehnologija izdelave dvodelne pločevinke iz dvojno reducirane pločevine s kapaciteto 160 doz v minuti. V ospredju je razvoj ekspanziranih pločevink različnih oblik, prilagojenih bodoči vsebini.

Za menjavanje barv je običajno potrebnega veliko časa, ki je za samo proizvodnjo izgubljen. Tiskarski stroj z zamenljivimi tiskarskimi agregati, ki ga ponuja tovarna Mailänder, pa omogoča pripravljala dela med obratovanjem stroja.

Kar je že običajno za tisk na papir, se zdaj uveljavlja tudi pri tiskanju na pločevino: sodobne tiskarske linije bodo v celoti računalniško vodene.

Vse bolj se uveljavlja tudi uporaba odvržene kovinske embalaže. V Evropi imajo ZRN, Italija, Danska, Norveška in Švedska že z zakoni urejeno recikliranje primarnih surovin, večina ostalih zahodnih držav pa ima vladna priporočila o recikliranju osnovnih surovin in vračanju v industrijo. V Veliki Britaniji že obratuje poskusna tovarna za reciklažo pločevink za pijače iz bele pločevine. Iz njih pridobivajo 99,99 % čisti kositer.

Naša tiskarna je že zelo daleč zaostala za tehnološkimi dosežki razvitega sveta, saj je najmlajši stroj star že 15 let. V prvi fazi sanacije

tiskarne bo treba rešiti problem topil, ki jih tiskarna oddaja v ozračje. Najbolj ekonomičen način je sežiganje topil pri temperaturi 780 °C in uporaba s tem sproščene energije za segrevanje sušilnice tiskarskega stroja. V Zahodni Evropi danes ne sme več obratovati proizvodnja, ki nima sistema za sežiganje topil in ponovno uporabo energije.

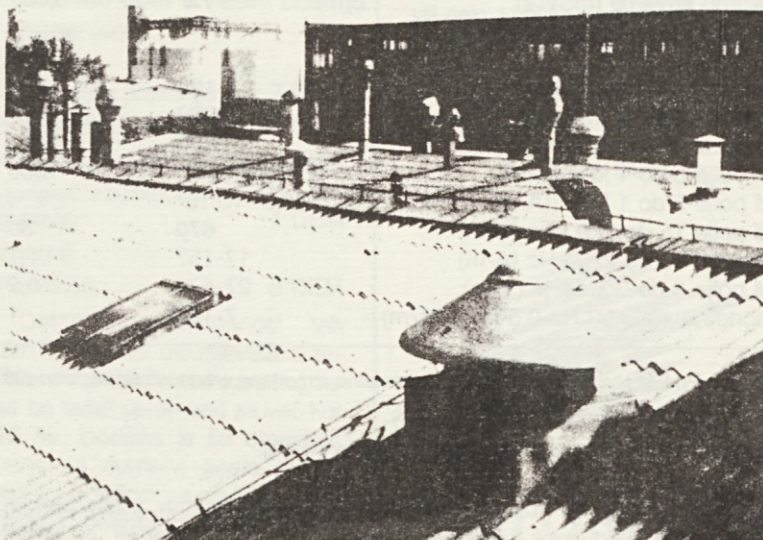
Posodabljanje tiskarne bo moralo zajeti tako grafično pripravo kot tudi proizvodnjo, kajti le na ta način si bomo omogočili kvalitetno, ekonomično in ekološko čisto proizvodnjo in prodajo naših izdelkov tudi na zahtevna tuja tržišča.

Pripravljeno v sodelovanju z Nastijem Krašovcem

Snega nikar!

Streha tiskarne v Mostah je v tako slabem stanju, da bi jo lahko teža snega resno ogrozila. Zato so v Embalaži organizirali zimsko dežurstvo, da bodo redno čistili sneg s strehe, če ga bo zapadlo več kot 20 centimetrov. V takem primeru bodo morali delavci iz varnostnih razlogov zapustiti prostore tiskarne.

Popravilo strehe bi bilo tako drago, da se ne izplača. Celotno tiskarno je namreč nujno modernizirati in združiti na eni lokaciji, v Zalogu.

Sevanje zaslonov ni škodljivo

1. Sevanje zaslonov ne škoduje zdravju

Uporaba računalnikov se je dandanes že tako razširila, da se z njimi srečujemo takorekoč na vsakem koraku. Posledica vse širše uporabe računalnikov je tudi vse več vprašanj o škodljivosti dela z njimi. Največ pomislekov glede morebitnih škodljivosti leti na zaslone monitorjev oziroma terminalov (enih in drugih je v Saturnusu okrog 100, v prihodnosti pa jih bo še več).

Težave, ki jih imajo delavci pri zaslonih, pripisujejo raznim sevanjem, magnetnim poljem, ipd.. Nepoznavanje kompletne problematike pa je sprožilo razna senzacionalistična in laična tolmačenja, ki ustvarjajo strah pred takšnim delom. Ta članek nima namena negirati težav pri delu z računalniki, te brez dvoma obstajajo, namen ima dati jim pravo ime in naslov.

Najpogostejša vprašanja, ki se postavljajo kot posledica nezaupanja, pa so:

1. Koliko je delo ob rač. zaslonu ZARES škodljivo?
2. Katera varovalna sredstva so potrebna za varno delo?
3. Koliko časa največ se sme delati ob zaslonu?
4. Koliko točk oziroma dopusta se dobi več za tako delo?

1. SEVANJE ZASLONOV

Narejene so bile analize o škodljivosti dela z računalniki. Te analize so opravili neodvisni inštituti z objektivnimi kriteriji ne glede na poreklo posameznega računalnika. S tem je bil izločen možen vpliv posameznih proizvajalcev, ki bi trdili, da so njihovi zasloni varnejši od konkurence. Rezultati so zbrani v naslednji tabeli:

Vrsta sevanja (enota)	Dopustna meja	Izmerjene vrednosti
IR (W/m ²)	100	0,2-4
Vidna svetloba (cd/m ²)	10 ⁴	72-170
UV-A (W/m ²)	10	0,0002-0,013
UV-B (mW/m ²)	1	0,3
ultrazvok (dB)	75	68
ionizirno sevanje (mSv/a)	2*	0,002
nizkofrekvenčna magnetna polja (mT/s)	-	50
električno statično polje (kV/m)	100	64
nizkofrekvenčna EM polja (V/m)	20000	10
nizkofrekvenčna EM polja (A/m)	1000	0,2-1
EM polje 5 do 1 kHz (V/m)	3.10 ³ -100.10 ³	1800
EM polje 5 do 1 kHz ((A/m)	0,3.10 ³ -10.10 ³	4
EM polje 15 do 220 kHz (V/m)	670	50
EM polje 15 do 220 kHz (A/m)	17-157	1,1
EM polje 3 do 300 MHz (V/m)	27-570	0,2
magnetno polje 50 Hz-0,5 MHz (A/m)	7-157	1

Opombi: Pri EM poljih so navedene maksimalno izmerjene vrednosti ob zaslonu (30 cm od zaslona so vrednosti dosti manjše).

*poprečna letna doza na prebivalca, ocenjena v Avstriji.

Iz tabele se vidi, da razna žarčenja in sevanja niso vzrok za težave delavcev.

2. ZAŠČITNA SREDSTVA

Po obdelavi prvega odgovora se odgovor na drugo vprašanje ponuja sam po sebi. Razni zaščitni filtri in zaščitna očala nudijo le zaslužek proizvajalcem na račun psihološkega učinka, ki ga ustvarijo z garancijo, da ta in ta filter odbija toliko in toliko žarkov, ki jih pa dejansko ni ali pa so tako nizke jakosti, da ne vplivajo na človeka.

Mnenje raziskovalcev pa je:

- slabost večine ponujenih filtrov je zmanjšanje optične kvalitete slike;
- s stališča medicine se filtri ne priporočajo;
- izjemoma lahko v posebnih primerih filter zmanjša pritožbe delavca (upoštevaje psihološki efekt).

Nikakor pa niso vsi filtri nepotrebni in neuporabni. Nekaj je takih, ki bistveno zmanjšujejo refleksijo (bleščavost) ekrana in na ta način povečajo kontrast slike na račun za-

temnjenega zaslona. V tem primeru pa se moramo zavedati, da temen zaslon in svetla okolica oko utrujata.

3. KOLIKO ČASA SMEMO DELATI?

Tretje vprašanje pa zahteva temeljito razčlenitev dejanskih težav, ki jih imajo ljudje pri delu s terminali. Kot najpogostejše težave se omenjajo:

- povečana utrujenost
- pekoče bolečine v očeh
- zmanjšana ostrina vida po daljšem delu
- motnje pri zaznavanju barv
- bolečine v vratu, križu, ramenih in rokah
- izčrpanost
- razdražljivost
- nespečnost, ipd.

Vzroki za omenjene težave pa niso v računalniškem zaslonu, ampak v njegovem okolju. Zato moramo spoznati, kakšno sploh je delo pri računalniku. Najbolj obremenjena funkcija je prav gotovo vid, delo pa je najbolj utrudljivo zaradi psihične koncentracije in monotone države.

Vid

Ocenjujejo, da je potrebno pri obdelavi podatkov v času delovnega dne razporediti in miselno preoblikovati do 72.000 znakov. Oko se mora 10.000 do 30.000 krat akomodirati na različne razdalje gledanja in adaptirati na različne svetlosti in barve. Tako intenzivno vizuelno sprejemanje podatkov zahteva zato pri delavcu neoporečen ali pravilno korigiran vid in z optičnega vidika skrbno načrtovan delovni prostor.

Premajhna skrb za vid se manifestira s težavami oči, glavoboli, pospešenim slabšanjem vida in podobno.

Tu je potrebno dati velik poudarek pravilni namestitvi računalniškega zaslona v prostoru glede na vire svetlobe - okna, luči, vrata, ipd.

Psihični napor

Pri kreativnem delu z računalnikom je potrebna izredna psihična koncentracija. To pa toliko težje dosežemo v prostoru, ki ni prilagojen delu z računalniki. Dejstvo je, da želimo uvesti računalniško tehnologijo čim hitreje. Računalnik (PC, terminal) postavimo na obstoječe delov-

no mesto kot dodatno orodje, praviloma v že prenapolnjen prostor, ne da bi upoštevali osnovne posebne zahteve za delo z računalniki. Napačna je tudi miselnost, da so vsi delavci enako zmogni za delo z računalniki. Pogosto zaradi pomanjkljivega znanja pripisujemo delu pri računalniku različne škodljivosti in ga nekritično krivimo za subjektivne tegobe. To vnaša med delavce in odgovorne nemir, negotovost, dvome in raznašanje neutemeljenih alarmantnih novic in trditev.

Monotona drža

Podobno kot pri vseh delih, kjer je telo statično obremenjeno, je tudi pri delu z računalnikom potrebno skrbeti za pravilno držo. Tu moramo paziti na pravilno postavitev tipkovnice, zaslona, na pravilno oblikovano sedišče, razmestitev ostalih enot glede na naravo dela,... Osnovno pravilo pri postavitvi računalniškega zaslona je, da naj bo zgornji rob zaslona v višini oči, tipkovnica pa v taki višini, pri kateri imamo pravi kot med vertikalno in položeno roko na tipkovnico.

Delni odgovor na vprašanje 3 se glasi: Ob upoštevanju vseh pravil, ki veljajo za varno in zdravo delo z zasloni, lahko delamo neprekinjeno eno do dve uri potem pa naj imajo delavci kratke aktivne odmore s pravnimi vajami za razgibavanje.

4. POSEBNE UGODNOSTI ZA DELAVCE?

Na posameznem delavnem mestu se z uvedbo računalnika obseg del lahko poveča ali zmanjša. Največkrat pa ostane obseg del na istem nivoju, poveča se pa učinkovitost delavca, ker ima boljše orodje pri svojem delu. To pa ustvarja navidezno večjo zasedenost delavca, ker računalnik večkrat zahteva njegovo prisotnost. Od tod zahteva po posebni obravnavi delavcev, ki delajo ob računalniških zaslonih.

ZAKLJUČEK

Delo na računalniku oziroma računalniških zaslonih, ni škodljivo zaradi različnih žarčenj in polj.

Franc Jerman

KNJIŽNICA JE ODPRTA...

...knjige pa so v pisarnah

Čeprav je Glas Saturnusa v njenem imenu že objavljala sezname naročenih revij, je knjižnica v resnici začela delovati šele z decembrom, ko je bila na mestu knjižničarke postavljena Tilka Požar, doslej tajnica razvoja. Organizirana je v sklopu službe razvoja DO.

Čeprav pravimo, da deluje, si vendarle zaenkrat od knjižnice ne smemo preveč obetati. Tilka Požar je naredila evidenco okrog 350 knjig, ki so jih v zadnjih dveh letih naročili v posameznih službah, vprašanje pa je, koliko teh knjig bo na koncu priromalo v knjižnico (za nekatere ozko strokovne knjige in priročnike to ne bi bilo niti smiselno). Če nič drugega, pa bodo zainteresirani posamezniki lahko vsaj vedeli, kje si lahko kakšno knjigo sposodijo. To je seveda odvisno od tega, kako bo knjižnica uspela informirati zaposlene: Herman Benčan, sedaj v.d. razvoja DO, pravi, da bo seznam knjig voden v centralnem računalniku in s tem takoj dostopen vsem, ki imajo terminale. Prihodnost nudi še druge možnosti, kot

na primer računalniško povezavo z drugimi knjižnicami in vhod v banko podatkov.

Zaenkrat pa je način delovanja knjižnice še precej nerazčiščen in tako tudi še ne vemo, kdo in na kakšen način bo lahko naročal novo literaturo. Ta čas iz knjižnih regalov zija praznina, na policah je le nekaj kupčkov revij. Tudi revije in časopisi se sedaj naročajo s posredništvom knjižnice. Herman Benčan pravi, da so že v letošnjem letu zmanjšali število naročenih izvodov posameznih revij in s tem zmanjšali račune za nekaj 10 starih milijard. Naročila pa nameravajo še zmanjšati, češ da lahko en izvod časopisa prebere več ljudi...

Vita Cajnko

DNEVI KADROVSKIH DELAVCEV

Tudi kadrovniki morajo motivirati delavce

Na Bledu so 16. in 17. novembra potekali Študijski dnevi kadrovskih delavcev Slovenije. Namen teh dni je bil seznaniti udeležence z različnimi oblikami novih pristopov v kadrovske dejavnosti, predvsem z vidika podjetništva. Vsem so bile skupne ugotovitve, da se bo morala vloga kadrovske službe spremeniti, od sedanje pretežno socialne funkcije in funkcije evidentiranja, v službo, ki bo znala motivirati in zadržati ključne ljudi podjetja. Ob tem pomembno vlogo igra tudi dejavnost na področju izobraževanja, ki ob vseh teh spremembah ne bo smela stati ob strani in neprizadeto delovati naprej.

Kadri v podjetju, ki skuša biti konkurenčno na trgu, morajo biti usposobljeni tako na svojem strokovnem področju, kot morajo biti seznanjeni z modernimi razvojnimi tokovi v družbi. Predvsem igrajo pomembno vlogo vodilni delavci. Skozi kadrovske strategije morajo delavci podjetja priti do osnovnih vrednot, vedenja in norm, ki veljajo za vodstveno raven, strokovne službe, ki se ukvarjajo s kadri, kot tudi za vse zaposlene. Pri tem ne smemo pozabiti tudi na delovno klimo, ki vlada v podjetju, čeprav ji do sedaj nismo posvečali preveč pozornosti. Vendar pa se zdi, da podjetništvo brez ustvarjalne klime ne bi moglo delovati. Nasprotno, prav ustvarjanje prave delovne klime bo delavce vodilo v inovativnost in ustvarjalnost. S tem pa še vedno ne zadostimo vsem pogojem uspešnega podjetništva. Samo tisto podjetje, ki bo imelo optimalno organizacijo dela in ustrezno zasedenost delovnih mest, bo lahko uspešno poslovalo. Tako stanje pa je možno doseči z ustrezno kadrovske politiko, s strokovnim pristopom pri razporejanju delavcev ter z ustrezno motivacijo delavcev. Ravno zato je potrebno veliko pozornosti posvečati izobraževanju, informiranju, usposabljanju in izpopolnjevanju delavcev. Prvi problem pa je že to, da pri nas znanje ni cenjeno, kot bi moralo biti, kar v veliki meri znižuje motivacijo za izobraževanje. Poleg tega pa še vedno obstajajo mož-

nosti za napredovanje, ki z znanjem nimajo prav nič skupnega. Vendar pa stanja ne morejo spremeniti in izboljšati samo strokovne službe s svojim delom. Največ lahko store delavci sami z dobrim, vestnim delom in s pridobljeno ustrezno izobrazbo. Vse te zahteve pa dopolnjuje tudi zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja, ki v 18. členu poudarja, da se delavcu ne zagotavlja trajnost delovnega razmerja, če nima potrebnega znanja in zmožnosti za opravljanje del na delovnem mestu in ne dosega pričakovanih rezultatov. Prav tako pa ta zakon v 21. členu predvideva varstvo pravic tistih dalavcev, ki postanejo tehnološki višek. Mobilnost teh delavcev pa na trgu delovne sile deluje na načelih tržnih zakonitosti, torej tudi na načelih ponudbe in povpraševanja.

V Sloveniji je dejanska izobrazbena struktura nižja od zahtevane. Tudi Saturnus pri tem ni izjema. Največ primanjkuje kadrov z višjo in visoko strokovno izobrazbo. Od vseh zaposlenih ima le en delavec naziv doktorja znanosti, kar pomeni 0,1 % zaposlenih v Saturnusu. 0,2 % delavcev je končalo magistrski študij, 3,2 % delavcev ima visoko izobrazbo, 3,5 % z višjo, 15 % s srednjo, poklicno šolo je končalo 24 % vseh zaposlenih, osnovno šolo 29 %, žal pa še vedno 25 % vseh zaposlenih ni dokončalo osnovne šole.

V sedanjem trenutku je ena od prednostnih nalog na področju kadrovske dejavnosti izboljševanje obstoječe kadrovske strukture. Za doseganje boljših poslovnih rezultatov bo moral postati vsak posamezen delavec temeljna enota spremljanja njegove angažiranosti, sposobnosti, delovne učinkovitosti in uspešnosti. Na podlagi oblikovane celovite podobe o delavcu bi mu lahko zagotovili delo, ki bi ga z veseljem in uspešno opravljal ter dosegal čimboljše delovne rezultate. Če pa hočemo doseči te cilje, bi nujno morala kadrovska stroka dobiti pomen in vlogo, ki ji glede na veliko pomembnost področja pripada.

Mojca Sluga, štipendistka

CENE V NAŠIH POČITNIŠKIH DOMOVH

Da bi se izognili odvečnemu sejanju zaradi inflacije, je odbor za delovna razmerja predlagal nove cene letovanja v naših počitniških domovih kar v nemških markah, plačevali pa bomo seveda njihovo dinarsko proivrednost. Cene bodo seveda še naprej regresirane. Ekonomsko ceno bodo plačevali le zunanji gostje; člani kolektiva, njihovi otroci, starejši od 10 let in naši upokojenci bodo plačevali 65 % ekonomske cene, zakonci članov kolektiva pa 75 %. Za otroke do 3. leta starosti bo treba plačati 15 %, za tiste od 3. do 10. leta pa 55 % ekonomske cene. Cene, ki jih bo po vsej verjetnosti potrdil delavski svet delovne organizacije še pred izidom glasila (veljale pa

naj bi od 1. novembra dalje), so take:

Počitniški dom v Kranjski gori
- polpenzion zajtrk-večerja

Člani kolektiva, upokojenci, otroci nad 10 let	11 DEM
Zakonci	13 DEM
Otroci do 10. leta	9 DEM
Otroci do 3. leta	2,5 DEM
Nočnina	3 DEM
Zajtrk	2,3 DEM
Kosilo, večerja	6 DEM
Zunanji gosti	17 DEM
Otroci do 10. leta	13 DEM
Otroci do 3. leta	9 DEM
Nočnina	10 DEM

Počitniški dom v Velem Lošnju

- garsonjere

Domači	
2-posteljna garsonjera	7 DEM
3-posteljna garsonjera	10 DEM
4-posteljna garsonjera	13 DEM
dodatek za otroško posteljo	1 DEM
Zunanji	
Po ležišču	8 DEM

Dinarska protivrednost teh cen se ne bo usklajevala s tečajem vsak dan, pač pa takoj, ko se bo tečaj spremenil za več kot 15 %. Dodana je še omejitev: cene za domače goste se ne smejo povisati za več, kot porastejo osebni dohodki v Saturnusu.

SATURNUS

IZ DRUGIH DELOVNIH ORGANIZACIJ...

STOJNICE KAKOVOSTI V PROIZVODNJI IMV

Kar vidite na sliki, ni kak sejemski razstavní prostor, pač pa stojnica kakovosti v IMV-jevem oddelku montaže. Nanjo vsak teden postavijo najmanj kvalitetno izdelana vozila, na panoje pa napišejo tedenske rezultate kakovosti za vsak program posebej, pospremljene s podatki o deležu odgovornosti posameznih oddelkov za zmanjšano kakovost. Ne manjkajo niti imena oseb, ki so

zadolžene za odpravo posameznih napak v določenih rokih. Take stojnice imajo tudi v obratu karoserije in lakirnice, da lahko delavci spremljajo kvaliteto, še preden je proizvodni proces končan.

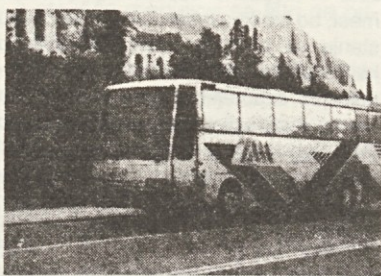
K novim prijemom za zagotavljanje kakovosti je IMV seveda spodbudila nova proizvodnja »petk«, v katero je sovlagal tudi Renault. Očitno pa v prizadevanjih za večjo kakovost ne nameravajo zanemariti drugih programov, saj na stojnicah poleg petke stoji tudi katrca.

DELAJSKO POSOJILLO ZA SANACIJO TAM-A

S 1. decembrom so začeli v TAM-u vpisovati interno posojilo, ki naj bi jim pomagalo prebroditi likvidnostne težave. Do konca januarja nameravajo med svojimi delavci, upokojenci in kooperanti na ta način zbrati dinarsko protivrednost 3 milijonov nemških mark.

To je le eden od načinov zbiranja nujno potrebnega denarja, ki si jih je zamislila oktobra ustanovljena sanacijska komisija. Odkup obveznic bodo ponudili še dobaviteljem TAM-a, predvidevajo tudi sovlaganja tujih partnerjev, pomoč, predvsem v obliki oprostite plačevanja nekaterih obveznosti, pa pričakujejo tudi od družbe.

Sanacijska komisija ocenjuje, da je podjetje mogoče rešiti, saj je za njegov proizvodni program dovolj povpraševanja tako doma kot v tujini. Postaviti pa ga je treba na zdrave temelje, kar v prvi vrsti pomeni, da je treba povečati delež lastnih sredstev v finančni strukturi TAM-a s sedanjih 8 % na najmanj 43 %, kar je po svetovnih merilih spodnja meja za uspešna podjetja v avtomobilski industriji. Potrebne pa bodo tudi temeljite organizacijske spremembe, ki naj bi jih izpeljali v sodelovanju s tujimi poslovnimi partnerji in deloma tudi po navodilih multinacionalne svetovne agencije McKinsey.

ZASTAVA PODPIRA POZIV SRBSKE SZDL

V razpravi o odnosih Zavoda s podjetji iz SR Slovenije v skladu z naj-novejšimi dogodki in pozivom RK SZDL Srbije so delegati delavskega sveta Zavoda soglasno sprejeli sklepe, sprejete na seji Poslovnega odbora Zavodov. V teh sklepih piše:

1. Poslovni odbor Zavodov v celoti podpira poziv Predsedstva RK SZDL SR Srbije kot reakcijo na nerazumljivo ravnanje vodstva SR Slovenije, ki je s silo preprečilo miting v Ljubljani, katerega edini cilj je bil, da se slovenskemu narodu pove resnica o razmerah na Kosovu. Tako onemogočanje svobode gibanja je nesprejemljivo v katerikoli demokratični družbi.

2. Poslovni odbor Zavodov zadolžuje pristojne funkcije v Zavodih »Crvena zastava«, da začnejo takoj vsestransko preverjati vse poslovne odnose s partnerji iz SR Slovenije.

Rezultate teh preverjanj je treba takoj uporabiti, z ustreznim odnosom do javnih pogodbenih obveznosti in ohranjajoč kontinuiteto poslovanja v Zavodih »Crvena zastava«.

3. Poslovni odbor Zavodov bo aktivno spremljal problematiko odnosov s partnerji iz SR Slovenije in sprejemal ustrezne ukrepe.

4. Poslovni odbor Zavodov verjame, da bodo pristojni organi republik in pokrajin in ustrejni organi federacije v najkrajšem času našli rešitve, ki bodo omogočile popolnoma svobodno gibanje ljudi, blaga in storitev, denarja, idej in znanja, ker se lahko le v takih pogojih razvija tržno gospodarstvo, sposobno za svetovno konkurenco, in si bo z vsemi silami prizadeval, da bi Zavodi »Crvena zastava« pomagali pri iskanju takih rešitev.

Objavljeno v glasilu Crvene zastave, 13. decembra 1989

TUDI DRUGIM NI LAHKO

Preoblikovanje v podjetje ni trd oreh le za Saturnus, temveč tudi za nekatere druge delovne organizacije. Poglejmo kar k »sosedom« Gradisovcem. Trije tozdi so se zavzemali za organizacijo Gradisa kot sestavnega podjetja, vsi drugi, ki jih je veliko več, pa za Gradis kot enovito družbeno podjetje. Vodstvo je v prvi polovici decembra že dalo osnutek bodoče reorganizacije v enovito podjetje na delavski svet, ki naj bi razpisal referendum - posledica pa bi bila verjetno odcepitev treh tozdo.

Ko pa se je na sami seji za sestavljeno obliko podjetja zavzel še tozdi Gradbena operativa Ljubljana, je prišlo do preobrata. Izkazalo se je, da si Gradisovci vendarle močno želijo ostati skupaj, zato so odločitev o bodoči organiziranosti enostavno preložili do 15. marca prihodnjega leta - dotlej pa si bodo prizadevali najti rešitev, ki bi bila sprejemljiva za vse.

NOVA TOVARNA KOPERSKEGA CIMOSA

Cimos je ta mesec v Roču pri Buzetu odprl sodobno opremljeno tovarno aluminijastih odlitkov, ki bo delala samo za izvoz. V njej bodo izdelovali posamezne dele motorjev za francosko družbo PSA (Peugeot, Citroen, Renault), pa tudi za druge evropske proizvajalce avtomobilov. Računajo, da bodo z njimi zaslužili 10 do 12 milijonov dolarjev letno in da se bo naložba izplačala v 7 letih. V Cimosu vlagajo še v tri druge projekte in načrtujejo, da bodo do leta 1991 več kot podvojili svoj sedanji izvozni prihodek.

... IN ŠE MALO IZ NAŠE

Ja, pred Saturnusom na stari lokaciji je gneča in tako bo tudi ostalo. Resda so nam bili že skoraj objavljeni novi parkirni prostori na zelenici pred Kemično tovarno, a iz tega ne bo nič. Predrago bi bilo pa še tvegano, kajti lokacijskega dovoljenja ne bi mogli dobiti.

Tale svetniški sij, od katerega občasno tudi kaplja, je namalan na stropu pisarne, kjer vodijo kadrovske evidenco, in je tako ena prvih stvari, ki jih vidijo delavci, ki se na novo zaposlijo pri nas. Tam je že celo leto in baje ga je tako škoda, da ga nihče noče odstraniti.

ZA ČLOVEKA VREDNO ŽIVLJENJE

Vsak ima veliko svojih želj. Nekoč me vprašajo starši: »Kaj je tvoja največja želja?« Zmignem z rameni, saj ne vem, kaj bi odgovorila. Pravzaprav, le kaj si sploh želim? Saj imam vse: obleko, hrano, starše, svobodo, srečo, veselje, marsikaj, na kar nekdo drug niti pomisliti ne more. A vendar imam veliko željo, da bi bil predvsem na svetu mir. Zavedam se, da je ta moja želja gotovo brezupna, saj nam nič ne pomaga, če se zgražamo in se med seboj ne razumemo, kajti vojne divjajo naprej in nedolžni ljudje umirajo od lakote, nasilja... Ne razumem pa zakaj nekateri ne morejo ali nočejo razumeti, da bi se lahko problemi reševali tudi po mirni poti, z roko v roki. To je velika želja nekega bitja, majhnega delca tega sveta, ki pravi: »PUSTITE OROŽJE! KAJ NE VIDITE, DA S TEM UNIČUJETE DRUGE IN SEBE?«

Sladjana Ilič, 8.r

POZNA JO

Peter ima visoko vročino in fantazira: »Izgini, pošast in me pusti v miru.« Doktor se obrne k Petrovi ženi: »Vidite, mu gre že na bolje. Spoznal vas je.«

SAMO MIR

»Nič ni hudega, gospa, vaš mož potrebuje samo mir. Tukaj imate recept za pomirjevalo. Vzeti morate eno tabletko zjutraj, eno popoldne in dve zvečer.«

ŠTIMA

»Zdravnik mi je rekel, da bolezen napade vedno najprej najbolj šibke točke telesa.«
»Seveda, draga, zato te pa tolikokrat muči migrena.«

MALO

»No, Špela, ste vzeli bolniku s številko 123 kri?«
»Sem, gospod doktor, ampak moram vam povedati, da je imel zelo malo, komaj dobrih pet litrov.«

OPOZORILO

Iz zvočnika na Titograjskem letališču se sliši:
»Umoljavamo poštovane putnike, da ne bacaju hleb na pistu, jer če ptica sama da doleti.«

GLAS SATURNUSA izdaja delavski svet DO Saturnus v nakladi 2400 izvodov. Glavni, odgovorni in tehnični urednik Vita Cajniko Javornik. Naslov uredništva: Saturnus, Ob železnici 16, 61110 Ljubljana, telefon 444-466 int. 225.

Tiskano v Saturnusu - oddelek tiska na papir. Po mnenju sekretariata za informiranje IS skupščine SRS, št. 412-1/72 z dne 8. 9. 1975, je glasilo oproščeno temeljnega davka na promet.

		ANSTRITSKA RODOČEVNA AGENCIJA		BELEŽKA	REKA V KOLUMBIJI	PREDNOST	EDEN OD SODNIKOV V GREKI MITOLOG.	NEHŠKI FIZIK JOHANNES	TANTAL
METER		NEKOLIKOJE BREZILJO V GREKI MITOLOG.	GORSKI REŠEVALNI ČOLN	MATJENO NAKONALO	SANOGL. STIK	URSTA ZELENJAVE	ZDRAVILNA VSEČINA REKA V KOLUMBIJI		RUMELJA ZDEČA SUOV V KOLEZIJU
BOLGARSKI POLITIK GEORGIJ							NARODNO- OSVobodilni FRONTA GRČIJE	IDEČI KOLIZ DOMAČA VPREŽNA ŽIVAL	
JAPANSKI POLITIK TASUHIRO							STRATJK GOSIČI POVELJNIK PRED TROJCO		
TRIBARNA ZASTAVA							PESTIKER VRSTA PREPROGE		POLMER UMRLA SLOV. GLEBALSKA IGRALKA
GORA V ŠVICI			SANOZA= BOVOLTE- VANJE				OTOŠKI LOK MED SEV. IN JZ AMERIKO	FR. SKLAD. DELIBES NEH. POKRETI WILHELM	
VALJEVO			WATT MESTO V BOHUNJI			PTIČ DROZG			LJUDSKA TEHNIKA
ROMAN CLAUDE ANETA						TELESNI POLOŽAJ V JOGI			DINUSKA G. VRSTA RAZCVETJA
GLAS SATURNUSA	PASJA PASMA	ALPSKI LET. CENTER NEH. SIKAR JOSE CLEMENS			REKA V AFRIKI	PERZIJA DIKTAT	RUSKI DREBNIK NARODNA ROBOVA PRI PRAVOSLAVNI		
ITALIJAN. DIRIGENT ARTURO							REKA V SRBIJI		ORIENTAL. PRAŠEK ZA LASE
JEZERO NA MEJI MED ZDA IN KANADO					DRŽAVA V AZIJI PRVI RINSKI ZALOŽNIK		OGLAS. BARGLAS M. IME		
GRŠKA ČRKA			ZDRAVILNO	IME ZA STARA PREDIN. PLEBEN VRSTA ZACIMBE				PRISAVNIŠ. MESTO V TURCIJI	IZDAPINA SREDIŠČE VRTENJA
SPREHOD V NARAVO					NIEMSKA ROBEVADICA MESTO V ITALIJI		REKA V SLOVENIJI NARODNO OSVobodil. VOVSKA		
TURŠKI POLITIK BULENT					OKREJSKA ZASTOR- NICA				PONLADNI MESEC
SLOG V UMETNOSTI					SPREMLJE- VALEC BOGA EROSA	GOREVA ZIVAL	JOBA, VEČNOST BOG GROMA PRI STARIH BABILONCIH		LJUBLJANSKE ULEKADNE BOJESLOVNI KRALJ BRITANIJE
					DRVESNA V ZABICA			SILOK. GLED. IGRALEC VOLODZA IVAN MINATTI	
					SULTANOV URADNI BARGLAS POTUJOČA PASTIRSKA LJUBSTVA POSFOR			STARO- RINSKI PORDRAV VEZBEV RADKA POLIČA	

NE VELJA

Po vrtu umobolnice se dva sprehajata. Eden se skloni in pobere trsko:
»Ugani, kaj sem našel!«
»Tramvaj!«
»Ne velja, ker si gledal!«

MILO ZA DRAGO

Adria Airways kompaniji Douglas:
»Pošljite nam vaš novi avion. Če bo v redu, vam bomo poslali ček.«
Douglas Adriji:
»Pošljite nam vaš ček. Če bo v redu vam bomo poslali letalo.«

USLUŽNOST

Potnik: »Rad bi školjke, ne prevelike ne premajhne, ne premrzle, z ravno dovolj česna in peteršilja in z belim vinom, ki ni niti presuho niti presladko.«
Steward: »Z biseri ali brez njih, gospod«

IDEALNO

»Človek je sestavljen iz 92 odstotkov vode,« predava profesor na medicini. Študenta se potem peljeta domov in opazita v avtobusu zares lepo dekle.
»Madonca, poglej,« pravi eden drugemu, »kaj se je nekemu posrečilo narediti iz preostalih osmih odstotkov!«

JABOLKA

»Gospod doktor, pomagajte mi! Mož ves dan je samo jabolka.«
»Saj to ni nič slabega, nekateri imajo pač radi jabolka.«
»Ampak ne tista s tapet!«

KADROVSKE SPREMEMBE

Prihodi

DRAGO KASAGIČ DSSS
BRANKO BATISTIČ DSSS
SEBASTIJAN LIPOV-ŠEK DSSS

Odhodi

IVICA LEDIČ AO izj. del.
FRANC MIHELIČ AO hujš. krš.
TOMAŽ POREKAR DSSS

Planinci vstopajo v jubilejno leto

Naša Kresnička na Veliki planini je kar velika koča, se je izkazalo 10. decembra, ko se je v njej na občnem zboru PD Saturnus zbralo kar 41 planincev. Prišla sta tudi glavni direktor Jožko Čuk in njegov pomočnik Herman Benčan, vabilu pa sta se odzvala tudi dva planinca iz pobratenega makedonskega planinskega društva. Letošnji 20. občni zbor je predhodnica kar dveh jubilejev: v prihodnjem letu bo naše planinsko društvo zabeležilo 20-letnico delovanja in 10-letnico pobratenja s PD Georgi Naumov (ki bo, prav tako prihodnje leto, praznovalo že 30-letnico obstoja).

Zaradi jubileja je v programu za prihodnje leto poleg običajnih aktivnosti predvidena še razstava, izdaja posebne knjižice in »delovno« praznovanje obletnice 23. junija v koči na Planini Jezero (delovno zato, ker so pač izleti glavno delo planinskih društev).

Pregled dela v iztekajočem se letu je pokazal, da planinci kar zadovoljivo izpolnjujejo zastavljene plane. Od 28 načrtovanih izletov so jih uresničili 25. Med njimi so bili tudi zelo težavni: Saturnužana Marjan Čakš in Franc Osterman sta preplezala jugovzhodni greben Grintovca, Zeleniške špice, Spodnji rokav in smer iz Kotličev na Škrlatico. Najbolj obiskani pa so bili izleti na Kofce (36 udeležencev), izlet v neznanu (26 udeležencev), na Blegoš (23 udeležencev) in na Limbarsko goro in Miklavža (12 udeležencev). Taki množični izleti so tudi glavno orožje društva za »zastupljanje« potencialnih novih članov. Vendar pa velik upad udeležbe na organiziranih izletih (še lani so na njih naštel 370 planincev, letos pa le 150) kaže, da so bolj kot skupinski v modi zasebni izleti.

Novi predsednik Planinskega društva Saturnus je Andrej Cvetko, podpredsednika sta Milan Pavliha in Majda Štrukelj. Oskrbnik Kresničke je Stane Curk. Poverjeniki so: za Embalažo Marjan Čakš in Vili Škrli, za Avtoopremo Miro Miklič in Karel Turk, za Orodjarno in vzdrževanje Marjan Bernik, za DSSS Silvo Baznik.

Novega članstva ne more biti brez podmladka, se zavedajo v PD Saturnus, zato zadnji dve leti organizirajo v Kranjski gori planinski tabor za fante in dekleta med 10-tim in 15-tim letom starosti. Na letošnjem je bilo 19 otrok, ki so se vsak dan vzpeli vsaj na en okoliški vrh.

Kot vsako PD ima tudi naše svoje lastne vodnike. Letos je opravilo tečaj še pet novih: Jože Pohlin, Martina in Metoda Dovč, Marina in Roman Jeras. Društvo je vestno poskrbelo tudi za vzdrževanje planinske poti med Taborsko jamo in Kureščkom, za katero je zadolženo. Še zlasti pa se je seveda potrudilo za ureditev okolice in notranjosti Kresničke, ki je letos kot ena redkih med kočami na Veliki planini tudi uradno dobila uporabno dovoljenje. (vc)

IZLET

Iz neznanega v znano

Markantni plakati Planinskega društva Saturnus so že ves teden vabili na zaključni izlet planincev v neznanu. Prijav pa kar ni in ni hotelo biti. Planinci so bili zadržani zaradi novo zapadlega snega v gorah, pa tudi vremejarji so se v začetku tedna na TV bolj kisló držali. Pa smo rekli; naj bo, kar hoče, lahko tudi ošpičene preklike padajo z neba, mi gremo, pa čeprav ne vemo, kam.

PROGRAM IZLETOV V LETU 1990

Mesec	Izlet	Vodnik
Januar	Grmada - Šmarna gora	Marina Jeras
Februar	Katarina	Marjan Bernik
Marec	Snežnik Porezen Begunjščica	Milan Pavliha Marjan Bernik Martina Dovč
April	Slivnica Plhograjska gora	Roman Jeras Silvo Baznik
Maj	Kamniški vrh Blegoš Lubnik, Stol	Silvo Baznik Marjan Bernik Milan Pavliha
Junij	Visoka vrtača Planina pri Jezeru (Ovčarija, Dedno polje, Triglavsko jezero, Debeli vrh) množični izlet.	Tone Krisper Milan Pavliha
Julij	Raduha Kamniški dedec	Roman Jeras Franc Osterman
Avgust	Cevetta Planjava Sonnblick	Franc Osterman Silvo Baznik Tone Krisper
September	Srečanje s PD Georgi Naum, Bitola (10. letnica pobratimstva) Veliki Draški vrh	Silvo Baznik Martina Dovč
Oktober	Viševnik Dobrča	Milan Pavliha Marina Jeras
November	Kresnička Izlet v neznanu	Franc Osterman Tone Kresnik
December	Občni zbor	

Po lepi stari navadi smo se zbirali na Martinovo nedeljo pod veliko uro na železniški ljubljanski postaji. Počasi smo se prikazovali iz goste megle, pogledali nad sabo, če je ura res nad glavo in čakali. Verjeli ali ne, do pol sedme ure zjutraj se nas je z glavnim vodnikom Milanom in pomočnikom Tonetom zbralo skupaj 26 planink in planincev. Kar lepa družčina nas je bila. In da ne pozabim napisati, spremljali so nas odlični harmonikaš Bojan, kitarist Branko in orgličar Milan (orglic je imel za pol nahrbtnika).

Drug drugega gledamo in se sprašujemo - KAM? Nihče ne ve. Le vodja in pomočnik vesta, ki pa se tem vprašanjem spretno izogibata.

GREMO. Najprej čez cesto do Marjetice (zaprto), zopet nazaj čez cesto na železniško postajo in v restavracijo na kavo, čaj ipd. Nato nas vodja usmeri kot slepe, do avtobusne postaje (št. 28). Ko vstopamo na avtobus, je (namesto voz-

ne karte) naše geslo »V NEZNANO«. Šofer nas samo čudno gleda, reče pa nič. Zadnji vstopi pomočnik in šoferju na uho pove, do kam se peljemo. Šofer samo pokima in odpelje.

Sledi razdelitev vprašalnikov, kam gremo (ime gore, višina gore, naziv planinske postojanke) katere moramo oddati že v desetih minutah. Torej, časa imamo zelo malo, in zato pohitimo s pisanjem. Obljubljene so nagrade.

1. ričet z mesom
2. ričet brez mesa
3. ričet kar tako

Ker pa znamo tudi brati, smo na avtobusu prebrali, da pelje do Škofje Loke, zato smo lažje izpolnjevali vprašalnike. Kaj vse je bilo napisano: od Triglava pa do Šmarne gore. Nekaj pa je bilo tudi približno točnih. Po polurni vožnji izstopimo v Škofji Loki in se peš odpravimo skozi stari del Škofje Loke, kjer nas pot pelje mimo škofjeloškega gradu.

Tu pa se nam je posvetilo! Gremo na Lubnik. Pot je bila prijetna, res še malo zavita v meglo, vendar nas to ni motilo, saj smo vedeli, da nas malo višje pričakuje sončni zaklad. Veseli in razpoloženi (nekateri z drvni na ramah) smo prišli do kočice Borisa Zihlerla na Lubniku, kjer sta nas ljubezno sprejela oskrbnika. Najprej vroč čaj in še »kaj«, nato ričet in zabavni del.

Harmonika se je raztegovala, kitari so pokale strune, orglice so poskakovale levo in desno, mi pa smo plesali in peli, da je čas kar prehitro teklo.

Napravili smo še »gasilsko« za spomin, poslali pozdrav na kartici tistim, ki so ostali doma, pomahali prijateljem, ki so še ostali in se spustili nazaj v dolino, ves čas pa sta neutrudno igrala Bojan in Branko in nam z glasbo pomagala do bolj gibčnih korakov.

Bilo je lepo in obljubili smo, da bomo še šli.

Brigita

